

EGY ÁLOM VÉGE – EGY MÍTOSZ KEZDETE

FEKETE Rajmund: *Az amerikai álom (vége)*. John F. Kennedy.

Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Alapítvány,
Budapest, 2023. 376 oldal, 3590 Ft

Hiánypótló kötet látott napvilágot nemrég a hazai könyvpiacra egy fiatal történész, Fekete Rajmund tollából, aki doktori disszertációjának könyves változatában **a legendás amerikai elnök, Jack Kennedy élettörténetét, politikusi munkásságát és filmekbe illő egyedi személyiségét hozza közelebb a magyar olvasókhoz, méghozzá korábban nem elérhető részletességgel.**

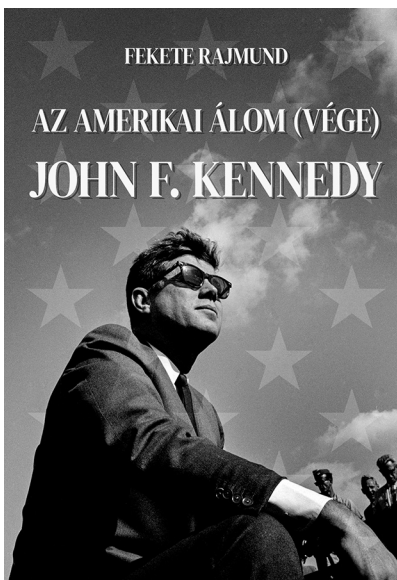
Az olvasmányos stílusú, alaposan dokumentált és jól szerkesztett könyv hat fejezetben, kronologikus sorrendben követi az ír származású bostoni Kennedy-klán történetét és különösképpen az ifjú John Fitzgerald Kennedy (1917–1963, JFK), az USA 35. elnökének (1960–63) életpályáját, meteor-szerű tündöklését és drámai bukását. Groteszk módon Kennedy életének és politikusi életpályájának csúcspontja és legismertebb mozzanata tulajdonképpen tragikus halálában, mediatisált meggyilkolásában nyilvánult meg. Az álom véget ért – a mítosz elkezdődött. Az amerikaiak és a korabeli nyugati világ közvéleménye és főképp a nyugat-berlini „rajongói” számára Kennedy sokkal többet jelentett, mint csupán egy fiatal, jóképű, sugárzóan energikus, ellenben a washingtoni nagypolitikában felettébb tapasztalatlan új amerikai elnök. Kennedy élő jelkép is volt, a „klasszikus” amerikai eszmék és álom, az önmegvalósító szabadság, egyéni hősiesség megtestesítője, minden, ami a Vasfüggöny két oldalán élő népek számára gyakorlatilag elképzelhetetlen és elérhetetlen volt a világháború pusztítása után és az atomháború árnyékában.

A könyvből kiderül, hogy JFK a hidegháború derekán maga volt a megtestesült amerikai álom: minden korábbi politikusnál jobban és hatásosabban mediatisált közéleti celebpolitikus, férfi szexszimbólum, újszerű „politikus rock sztár”, akiből egy feltörekvő katolikus író bevándorló család másodszüllött és (né-

mileg talán másodrangú) fiúgyermekként már huszonévesen Pulitzer-díjas szerző, külpolitikai szakértő és világháborús hős lett. Bátyja, Joe II. világháborús hősi halála után testvére árnyékából kilépve, a milliomos és igencsak befolyásos apja által kijelölt nyomonon haladva félszívvel bár, de bátran felvállalta a főszerepet a családi ambíciók beteljesítésének kötelessége és egyben nyomasztó terhe mellett.

A Kennedy család doktriner küldetésudatára jellemző módon a családi értékrend szerint egy Kennedy nem lehetett semmiben második vagy másodrangú, legyen az kártyajáték, úszás, katonáskodás vagy politikai tisztségvállalás. Egy többségében angolszász protestáns kultúrájú, identitású, szegregált, több-kevésbé nyíltan rasszista, illetve zsigeri ír- és katolikusellenes attitűddel rendelkező Amerikában ez nem volt könnyű feladat a 20. század első felében. Ezzel a ténnyel tisztában volt a családfő, Joe Kennedy is, amely plusz motivációt és „mi majd megmutatjuk a világnak”-ambíciót kölcsönözött a család szinte összes tagja számára. Az egykori író szeszkereskedő és -csempész Kennedy családból a II. világháború előestéjére immár milliomos, befolyásos keleti parti klán, majdhogynem puritán arisztokrata *brahmin*-család lett. Nélkülük a kelet-bostoni ősi fészekben, majd Massachusetts államban sem lehetett komoly döntéseket hozni, főképp az apa 1938-as londoni amerikai nagyköveti kinevezése után.

A könyv első részében bepillantást nyerhetünk a töretlenül felfelé ívelő Kennedy politikusi pályájának előtörténetébe, amely az Egyesült Államok két évszázados történetében a legfiatalabb képviselő, majd szenátor és elnöki pozíciókban csúcspodott ki. A tökéletes szerepet játszó, Janus-arcú Kennedyről kevesen tudták/tudják, hogy valójában nem szerette sem a rivaldafényt, sem a pátozzsal teli hazafias, mélyen vallásos szöveget, amelyek pedig hozzájárultak mítikus alakjához, és

híressé, népszerűvé tették. Az ifjú Kennedy testképvarától és gyerekkorától kezdve félrekezelte krónikus Addison-kórtól szenvedett, minek folytán állandó belső feszültségek, fizikai fájdalom és a gyógyszerfüggőség (kortizon) ártalmait is gyötörték. A minden fontos ügyben mögötte álló gazdag írói családi háló, a francia műveltségű és származású, elbűvölő stílusú és szépségű, úgyszintén katolikus felesége, Jacqueline (Jackie) Bouvier nélkül JFK nem lehetett volna az, akivé vált: egy Amerika-szerte csodált, irigylett, bálványozott politikus filmsztárrá, aki képes volt elhomályosítani Gary Coopert, vagy barátját, Frank Sinatrát is. A televízió kezdeti korszakában képernyőbarát, átütő erejű, megnyerő személyisége, közvetlensége, fiatalsága igencsak hatásosnak bizonyult a választópolgárok milliói, főképp a fiatal nemzedék tagjai, illetve a nők körében, akik nyilvánvalóan nem ismerhették személyiségének kevésbé megnyerő jellemvonásait és életének árnyékosabb háttértényezőit.

Kennedy ugyancsak követte példaképe, Franklin D. Roosevelt példáját, és kimagasló képességű, nagy műveltségű, független, nem párt-, hanem személyi lojalitással akadémiailag háttérrel tanácsadókkal vette körbe magát. Kiváltképp említésre méltó szövegírója, életrajzírója és különleges tanácsadója, Theodore Sorensen, akit Kennedy saját „intellektuális vérbankjának” nevezett. Az ő hozzájárulása nélkül Kennedy nagyszerű beszédei, de még híres könyve, a *Profiles in Courage* (1956) sem születhetett volna meg. A „tojásfejúeknek” nevezett egyetemi és üzleti vezetők közül kimagaslott a harvardi dékánból lett nemzetbiztonsági főtanácsadója, MacGeorge Bundy, illetve a Ford Corporation éléről a Pentagonba érkező Robert McNamara védelmi miniszter.

John F. Kennedy és tanácsadói, köztük öccse, Robert, azaz „Bobby” Kennedy, elsődlegesen a külpolitikát és a szovjetek, illetve a hazai kommunistaszimpatizánsok visszaszorítását tartották politikai prioritásuknak, a zavaros és általuk kevésbé ismert és értett belpolitikai, társadalmi témák, valamint a rizikós fekete polgárjogi ügyek felvállalása helyett. A számára biztonságosabb témák iránti vonzódása és a kifelé irányultság, külpolitikai érdeklődés végigkísérte Kennedy politikai portfólióját és rövid elnökségét. Sikeresen és jól kommunikálható témákkal frissítően-lelkesítően hatott a fásult és kisebb identitásválságban lévő amerikai társadalom számára az unalmasnak tekintett Eisenhower-adminisztráció idején s utána. Új távlatokat, törekvéseket és nagyívű célkitűzéseket nyújtott az amerikaiak számára, egy újabb 20. századi sikerre hajtó amerikai álomképet kínált.

Kennedyt kedvenc politikai tématerületén, a külpolitikában érte látványos kudarc és némi siker is, mindkettő Kuba kapcsán: a CIA által szervezett s kudarcba fulladt Disznó-öbölbeli akció Fidel Castro kommunista rezsimjének megbuktatására, majd az azt követő kubai rakétaválság 1962 hosszú októberében, amikor a világ nagyon közel járt a pusztító nukleáris Armageddon elszabadulásához. A szabadon kutatható bizalmas levéltári dokumentumok feldolgozásának köszönhetően könyvében Fekete Rajmund is rámutat egy újabb „negatív” képre és mítoszromboló elemre

Kennedy elnökkel kapcsolatban, amit csupán néhány évtizede ismer el az amerikai diplomácia is. Nevezetesen, hogy tulajdonképpen nem az amerikai elnök karizmatikus vezetői praxisa, bátor kiállása és a Kuba körüli amerikai katonai tengeri blokádnak révén oldódott meg a nagyon kiélezett helyzet, hanem az amerikai Jupiter rakéták törökországi leszerelésének ügyével, amit az elnök befolyásos öccse, a nagyszerű diplomata és politikai marketingkommunikációs szakember, Robert Kennedy titkos tárgyalásai eredményeztek.

Kennedy katolicizmusát kritikussai és az újságírók jóval többet emlegették, mint ő maga, annál inkább hangsúlyozta eredeti amerikaiságát, csendes-óceáni hősi katonakalandjait, illetve mindennél előbbre való szabadságszeretetét, antikommunizmusát. Az 1957-es Szputnyik-frász, illetve a vélt vagy valós szovjet katonai, űrtechnológiai dominancia évtizedében Kennedy ráértett az új frontvonalra a szovjetek ellen: az űrutatás és az amerikai technológiai elsőség visszaszerzésének fontosságára. Kennedy beszédeiben és külpolitikai gondolkodásában visszatérő elemként az űr és a Hold immár az új amerikai határvidék (*frontier*) kitolt peremvidékeként jelentkezett, amely igencsak lelkesítően hatott úgy az amerikaiak széles tömegeire, mint a NASA, illetve az amerikai hadiipari konglomerátum számára.

Kennedy tragikus halálának évében, elnöki karrierjének talán legsikeresebb és legboldogabb nyarát Európában töltötte, amely örökre emlékezetes marad az európaiak és főképp a szétszakított városban élő berliniek számára, akik 1963 júniusában a sáros Kennedy elnököt „amerikai messiásként, kora hercegként”, a szabad világ profétájaként és popsztáráként fogadták. Kennedy antikommunizmusa, polgári valóságossága és amerikai kiváltságtalanság- és küldetésstudatának hangsúlyozása mellett nagyon is realista, pragmatikus politikusnak bizonyult, aki bár fel akarta tartóztatni és le akarta győzni a Szovjetuniót, de nem minden áron és mindenütt a világon. Legnagyobb külpolitikai sikereit Európában érte el. JFK elnöksége első évében Párizsba látogatott De Gaulle elnök meghívására, ahol a több nyelven beszélő, franciás műveltségű csinos felesége mellett az elnök saját bevallása szerint is háttérbe szorult, ellenben sikerült teljességgel lenyűgözniük a finnyás Franciaországot s egész Nyugat-Európát. Művelt feleségének komoly szerep jutott a kultúra- és művészetpártoló JFK-*image* kialakításában, akárcsak az elnöki adminisztráció „Camelot-eszményképének” kialakításában.

Az újgenerációs gondolkodás, politikusi megjelenés, stílus 1963. november 22-én, péntek 12:30-kor a texasi Dallasban gyorsan és tragikusan szertefoszlott a szovjet kommunista indoktrinációjú Lee Henry Oswald (és talán mindörökre árnyékban maradó megrendelői) puskagolyói által, aki három célzott lövéssel meggyilkolta az Egyesült Államok történetének legfiatalabb és talán legnépszerűbb elnökét. Amint Fekete Rajmund könyvének nagyon találó címe is sejteti: az amerikai álom véget ért az elnök tragikus halálával, ugyanakkor a máig érvényes Kennedy-mítosz soha nem látott erővel kapott szárnyra.